



SOHIBQIRON AMIR TEMUR BOG'LARI

Xakkulova Sevara Abdurasulovna

Toshkent kimyo texnologiya instituti Yangiyer filiali

“Iqtisodiy va ijtimoiy fanlar” kafedrası

assistant o'qituvchisi,

13.00.02 yo'nalishi tadqiqotchisi.

sevarahaqqulova21@gmail.com

Onorboyev Kamronbek Qoplonbek o'g'li

Toshkent kimyo texnologiya instituti

Yangiyer filiali 1-bosqich talabasi

Annotatsiya: Ushbu maqola Shohibqiron Amir Temur bog'larining tarixiy, madaniy va tabiiy ahamiyatini keng yoritadi. Unda bog'larning Amir Temur davrida qanday tashkil etilgani, ular orqali insonlar ilm-fan, san'at va diniy hayot bilan qanday shug'ullanganlari haqida so'z boradi. Maqolada bog'larning suv havzalari, daraxtlar, gulzorlar va yo'laklari kabi elementlari ham tasvirlangan.

Kalit so'zlar: Sohibqiron Amir Temur, bog'lari, tarixiy merosi, madaniyati, tabiat, sayyohlik, me'moriy yodgorliklari.

Amir Temur bobomiz tabiatni, insonni sog'lomlashtirish, cho'l-biyobonlarni obodonlashtirish va dehqonchilikni rivojlantirish borasida



juda ko'p hikmatli so'zlarni meros qilib qoldirdi. "Har bir shaharda masjidlar, madrasalar, xonaqolar, hammomlar qurishni, musofir yo'lovchilar uchun yo'l ustida rabotni bino qilishni, daryolar ustida ko'priklar qurishni buyurdim. Kimki biron sahroni obod qilsa yoki biron bog' ko'kartirsa yoxud biron xarob bo'lib yotgan yerni obod qilsa, birinchi yili undan hech narsa olmasinlar, uchunchi yili qonun-qoidaga muvofiq xiroj yig'ilsin". Movarunnahrning dehqonchilik vohalarida, xususan, Zarafshon vodiysida o'nlab sug'orish tarmoqlari chiqarilib, dehqonchilik maydonlari kengaytirildi[1]. Mozorot va ziyoratgohlar obod etildi. Qashqadaryo viloyatidagi Eski Anhor kanalini Amir Temur bobomiz Sulton Boyazid ustidan qozonilgan g'alabasi sharafiga qurgan. Tarixchi Hofiz Abro'ning yozishicha Amir Temur Xurosondagi Murg'ob vodiysida obodonchilik va dehqonchilik ishlari xarob bo'lganini ko'rib, daryodan 20 ta kanal qazdirib, suv chiqarib dehqonchilik va obodonchilik ishlariga asos soladi. Uning topshirig'i bo'yicha Ko'hak – Zarafshon, Amudaryo va Sirdaryoga ko'priklar qurildi. Shuningdek, Sirdaryodan, Ohangarondan kanal qazildi. Sohibqironning farmoyishiga ko'ra, Buxoro, Samarqand, Shahrisabz va Farg'onada irrigatsiya – sug'orish ishlari olib borildi. Bunday bunyodkorliklar davlatning boshqa hududlarida ham davom ettirilgan. U uzoq Qorabog'da 42 km kanal qurdirgan. Ozarbayjondagi Mug'on shahrida 12 ta bog' barpo etgan.

Ularning kichik bir qismigagina dam olish uchun saroy va chodirlar qurilgan. Hovuzlar qazilib, favvoralar o'rnatilgan. Bu turdagi bog'larning o'simlik va hayvonot dunyosi nihoyatda boy bo'lgan. Bog'i baland: Sohibqiron Samarqand Shimolidagi Cho'ponota maqbarasi yaqinida (hozirgi aeroport atrofi) nabirasi (Mironshohning qizi)ga atab qurdirgan. Uni barpo qilishida Eron, Ozarbayjon va boshqa mamlakatlar bog'chilik san'ati ustalari hamda me'morlari qatnashgan. Bog' o'rtasida Tabriz oq marmaridan qurilgan hashamatli qasr bo'lib, uning atrofidagi uzumlar,



anjirzor va olmazorlar boqqa go'zal bir tarovat baxsh etib turgan. Bog'i behisht: 1378 yilda Sohibqiron Samarqandning G'arbida suyuqli xotini Xayrunisoga atab qurdirgan. Ayrim yozma manbalarda "Bog'i Jannat" nomi bilan ataladi. Bog' o'rtasidagi atrofi handaq bilan muhofaza etilgan sun'iy tepalik ustida tabriz oq marmaridan qurilgan hashamatli saroy bo'lgan. Saroyga bir necha ko'tarma ko'priklar orqali kirilgan. Bu bog'ning bir tarafida hayvonot bog'i bo'lib, turli xil hayvonlar saqlangan. Bog'I davlatobod: Bu bog' Samarqanddan 13 km Janubda, hozirgi katta O'zbekiston traktining chap tomonida bo'lgan. Amir Temur bu bog'da zafarli yurishlardan qaytgach, dam olgan, xorijiy elchilarni qabul qilgan. Unda ariqlar, to'rtta hovuz, katta saroy bo'lgan. Saroy sun'iy tepa ustiga qurilgan, atrofi handaq bilan o'ralgan. Unga ikkita ko'tarma ko'priklar orqali kirilgan. Bog'I dilkusho: (Ko'ngil ochuvchi bog') 1397 yilda Amir Temur xotinlaridan biri Tukalxonim sharafiga qurilgan. Bu bog' Samarqanddan 5 km Sharqda, Panjakent yo'lining o'ng tomonida (qadimiy Xijduvon qishlog'i o'rnida) joylashgan. Har tarafi 900 metr uzunlikdagi baland paxsa devor bilan o'ralgan. Bog'ning to'rtta darvozasi markazida hashamatli saroy bo'lgan. Saroy uch qavatli bo'lib, har qavatida favvora otilib turgan. Saroy devorlariga Sohibqiron olib borgan urushlardan lavhalar chizib qo'yilgan. Bu bog' o'rnida hozirgi kunda Dilkusho qishlog'i joylashgan. Bog'i jahonnoma: (Jahon ko'zgusi). Amir Temur Samarqanddan yetti farsax (42 km) narida, Zarafshon tog'i etagida qurdirgan (taxminan Urgut tumanida). Unda saroy va qal'a bo'lgan. Bog'ning hududi juda ham katta bo'lib, yo'qolib qolgan ot 6 oydan so'ng topilgan ekan. Bog'i maydon: Cho'ponota tepaligi etagida, Samarqandning shimolida joylashgan. Tarixiy manbalarga qaraganda, bog'da hashamatli bir ayvon (ko'shk) va qimmatbaho toshlardan yasalgan taxt bo'lgan. Amir Temurning nevarasi Mirzo Ulug'bek bu bog'ni yanada obod qilgan. Bu bog' o'rni hozir ham Bog'i Maydon deb ataladi. Bog'i nav: (angi bog').[3]



Bu bog'ni 1404 yilda Amir Temur Samarqandning Janubida qurdirgan. Lolazor qishlog'i o'rnida joylashgan. Bu bog' to'rtburchak shaklida bo'lib, atrofi baland paxsa devor bilan o'ralgan, har burchagida minora qad ko'tarib turgan. Markazida boshqa bog'lardagiga nisbatan kattaroq qasr, uning oldida katta hovuz bo'lgan. Bog'i chinor:. Amir Temur Samarqandning Sharqida (Konigilning janubiy-g'arb tarafida, hozirgi Qo'shtamg'alik tepaligi o'rnida) barpo qildirgan. Unda ajoyib chinorlar ko'p bo'lgan. Bog'ning markazida saroy joylashgan. Bog'i shamol: Amir Temur 1397 yilda nabirasi (Mironshohning qizi)ga atab qurdirgan. Bu bog' Samarqandning G'arbida bo'lgan. Undagi saroy to'rtburchak shaklida bo'lib, har tomoni 1500 qadamni tashkil qilgan. Devorlariga marmar qoplanib, sahni qorayog'och va fil suagidan ishlangan. Bu bog' joylashgan hudud va u yerdagi ariq hozir ham Bog'i Shamol deb ataladi.

Shohibqiron Amir Temur bog'lari nafaqat tarixiy obidalar, balki milliy madaniyatimiz va tabiatimizning go'zal namunasidir. Ular orqali biz Temurning nafaqat buyuk sarkarda, balki madaniyat va san'atga qanchalik e'tibor berganini his qilamiz. Bog'lar Amir Temur davrida ilm-fan, san'at va diniy hayot markazi bo'lib xizmat qilgan, odamlarni tabiatni qadrlashga, fikr yuritishga va madaniyati bilan shug'ullanishga undagan. Bugungi kunda bu bog'lar nafaqat tarixiy meros sifatida saqlanmoqda, balki sayyohlar uchun diqqatga sazovor maskan, yosh avlod uchun esa milliy qadriyatlarimizni anglash vositasi bo'lib xizmat qiladi. Shuning uchun har birimiz bunday bog'larni asrab-avaylashimiz, ulardan o'rganishimiz va kelajak avlodga yetkazishimiz lozim. Shohibqiron Amir Temur bog'lari bizga tarixni, madaniyatni va tabiatni bir vaqtning o'zida qadrlash imkonini beradi va ularni saqlash – bizning burchimizdir.

Foydalanilgan adabiytlar ro'yxati :



1. Karimov, I. (2010). O'zbekiston tarixi: Amir Temur davri. Toshkent: O'zbekiston Milliy Universiteti.
2. Sobirov, A. (2015). Amir Temur va uning me'moriy merosi. Toshkent: Fan.
3. Qodirov, M. (2018). Tarixiy yodgorliklar va madaniyatimiz. Samarqand: SamDU Nashriyoti.
4. O'zbekiston Respublikasi Madaniyat vazirligi. (2020). Shohibqiron Amir Temur bog'lari va tarixiy maskanlar. Toshkent: O'zbekiston.
5. Internet manbasi: www.temurheritage.uz